

Павло Романько

У ВОЛОДІННЯХ ВОДЯНОГО

Роман

Київ

УДК 821.161
Р69

Романько Павло

Р69 У володіннях Водяного : роман. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. – 362 с.
ISBN 978-617-520-368-2

Молодший лейтенант Служби Безпеки України Нерослик Олесь Григорович отримує завдання знайти в архівах інформацію про скарб Кубанської народної республіки. Дія роману відбувається в двох часових періодах: у 2013–2014 роках під час російсько-української війни, а також у період Громадянської війни в Російській імперії 1918–1920 років на Кубані, і на території України.

Лейтенант потрапить до Криму під час анексії півострова Росією, пробиватиметься через кривавий «зелений коридор» Іловайського котла, потрапить в полон до бойовиків ДНР, і врешті-решт дізнається таємницю, яка може вплинути на результат російсько-української війни...

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-368-2

© Романько П. М., 2023

© Видавництво Ліра-К, 2023

Більшість подій, описаних у книзі, вигадані. Це не документальний твір і не історичне розслідування. Сюжет книги – художня вигадка, що ґрунтується на історичних фактах. Головні герої роману – вигадані персонажі, які діють на фоні реальних історичних подій. Будь-які збіги з долями живих або померлих людей випадкові.

29 листопада 2013 року. 20 год. 11 хв.

Київ. Центральне управління

Служби безпеки України.

– Присаживайся, Степан Геннадієвіч, присаживайся.

Голова Служби безпеки України підсунув до полковника Мельника чарку коньяку і блюдечко з лимоном.

– Атадвінь в сторану сваю папку. Доклад падаждьот да завтра. Севодня харошіє новасті. Президент атказался падпісивать догавар аб асоціації с ЄС. І правільна!

Голова Служби безпеки ляснув долонею по столу.

– Нахер нам ета Європа? У ніх даже баб красівих нет. Ти відел ету Меркель? Да ана же страшная! Как і вся ета Європа, стрьомная.

Він голосно зареготав. Було помітно, що Голова Служби безпеки України перебував у чудовому настрої. Воно і не дивно. Народжений в естонському місті Кейла він служив у радянській, а потім російській армії, у 1997 році закінчив російську Військово-Повітряну академію ім. Ю.О. Гагаріна, і з лав Збройних сил Російської Федерації звільнився лише у 1998 році. Не дивлячись на це, він невідомо якими шляхами зміг потрапити до Служби безпеки України. І не простим оперативником, а на керівну посаду! Спочатку очолив Управління Служби безпеки України у місті Севастополі, потім у Донецькій області. А близько року тому став її головою у званні генерал-майора! Карколомна кар'єра! І доволі дивна. Але навіть отримавши таку високу посаду, душею він залишався росіянином і палким прихильником союзу з Росією, відновлення СРСР і не менш палким противником євроінтеграції. Паспорт громадянина України був для нього лише смішним папірцем за допомогою якого він міг займати м'яке, зручне крісло у високих кабінетах і отримувати різноманітні матеріальні блага. Це було відомо всім у коридорах Служби безпеки. А от російський паспорт із двоголовим орлом, який він, до речі, зобов'язаний був здати, отримавши українське громадянство, Голова поважав і цінував, тримав завжди поряд, у сейфі, що теж не було секретом для працівників Центрального управління СБУ. Єдиним секретом залишалося, як у таких умовах, із таким керівництвом Служба безпеки України ще була здатна виконувати свої завдання. Але полковник Мельник Степан Геннадійович, звісно ж, обачно тримав ці думки при собі.

– А я то гадаю, чому в Голови сьогодні такий гарний настрій, – подумки розмірковував полковник. – А тут он воно що. Не дивно, що рішення Януковича відмовитися від підписання угоди про асоціацію Голова СБУ сприйняв з величезним ентузіазмом. І, схоже, уже почав святкувати.

Від Голови Служби безпеки пахло дорогим коньяком, він спітнів, обличчя почервоніло, говорив він трохи протягуючи слова і якимось замріяно посміхався.

– Випьем, Степан Геннадієвіч, за дружбу. За дружбу между рускімі і українцями, народами-братьямі. Хазяїн (так люди з найближчого кола у спілкуванні між собою називали Януковича) прийняв правильне рішення. Паслал к чертавай бабуске етіх єврапейцев с іх Меркель. Теперь будем с Расіей-матушкой. Нішто нам уже не памешает. Нікто не пассоріт. І заметь, с газам праблем теперь у України не будет.

Він знову зареготав.

– Ну, за дружбу!

Голова Служби безпеки узяв двома пальцями чарку, підняв її, помилувався відблисками електричного світла у бурштиновій рідині і нарешті вилив порцію запашного напою у широко відкритий рот. Потримав коньяк декілька секунд у роті, проковтнув, потім поклав на язик кружальце лимону і, прикривши очі, з насолодою, довго й ретельно жував його, голосно хрумкаючи лимонною шкіркою. Полковник Мельник, дивлячись на нього, теж випив чарку коньяку, узяв шматочок лимону, але шкірку їсти не став, розірвав її, обережно вийв м'якоть, витер руки серветкою, зім'яв її, викинув в урну разом із лимонною шкіркою і став терпляче чекати продовження. Ну, не заради ж п'янки викликав його Голова о такій пізній годині? Йому що, пити ні з ким?

– Я чево тебя пазвал, – нарешті дожувавши лимон заговорив Голова. – Дело у меня к тебе есть. Делікатнає. Нужна памочь калегам із ФСБ. У нас вєдь теперь дружба. Вот ані і просят памочь, па-дружєскі. А я сразу а тебе вспомніл. Паможем калегам? – поглянув він в очі полковнику, підсовуючи до нього наступну порцію коньяку.

– Звісно, допоможемо, – кивнув полковник перехиливши чарку.

– А ти все па-хахляцкі гаварішь, – важким поглядом втупився в полковника Голова. – Не хочєшь начальства уважить. Па-русскі пагаваріть.

Та він п'яний в зюю, здогадався полковник Мельник.

Спочатку здалося, що він випив лише пару чарок, але, схоже, в ньому бовтається уже мінімум пляшка коньяку. А може й грамів сімсот, але в голос озвучив інше:

– Мені просто звичніше говорити українською, товаришу генерал-майор. Думки формулювати легше.

– Упрямий ти хахол, – похитав той головою, – но іменна сваім упрямствам ти мне і нравішся. Ладна, слухай. Я толька із Маскви прілетел. Паобщалісь, на ахоту вибралісь, в баньку схаділі, душевна так пасіделі. Вот в баньке, пад водачку с ікорачкай, ребята із ФСБ і абратілісь с просьбай памочь с поіскамі клада Кубанскай Народноай Республікі. Еслі наша інформация ім pomoжет, абещалі не абідеть, і падкінуть деньжат в наш лічний пенсіонний фонд. Голова нібі жартував, але погляд його залишався серйозним.

– Чсво малчіш?

– Скарб? Кубанської Народної Республікі¹? – ледь зміг витиснути із себе здивований полковник. – Ви жартуєте?

– Я што, блядь, на шутніка пахож? – визвірився Голова. – Па-тваему мне в такое время заняться больше нечем, чем с тобой шуткі шутіть?

– Звичайно, ні, – знітився полковник Мельник. – Просто це якось незвично. Неочікувано. З яких це пір ФСБ скарби шукає?

– Для ФСБ нет нерешаемих задач, – урочисто підняв догори вказівний палець Голова СБУ. – Но і ми не лаптем щі хлебаем. Ми тоже далжни показать, што не ликам шити, – продовжив Голова. – Не ударіт СБУ ліцом в грязь перед калегами?

– Не вдарить, звісно, – кивнув головою збентежений полковник Мельник. – Кубань, це ж у Росії? – невпопад запитав він у Голови.

– Ну да, – засміявся той. – Ти после рюмки каньяка геаграфію забил?

– Та ні, – з натугою продовжував збиратися з думками полковник, – просто якщо це в Росії, то чим ми можемо їм допомогти?

– Ти што, історію в школе не учіл?

Голова СБУ уже відверто насміхався з полковника.

– Не знаєшь разве, што кагда красние белих разбілі на Кавказе, то ані в Крим сбежалі. Часть кубанскіх казаков тоже переметнулісь к Врангелю. Вот калегі із ФСБ і просят нас пасматреть в архівах. Может, што і завалялась.

– Історію я ще зі школи ненавиджу, – невдоволено пробурчав полковник. – Про Кубанську Республіку вперше чую. Тим більше про скарб. Він справді існує?

– Ти што, і а кладе не слишал? Напрасна.

Голова зневажливо пхикнув.

– Спеціалісти єво, к тваєму сведенью, аценівають ат палтара да п'яті міліардав вечназельоних амеріканскіх долларав.

Він знову підняв вказівного пальця правої руки догори, намагаючись додати ваги своїм словам.

– Там і залатішка, і брюлікі. Ілі ти думаєш, я тебя разважу?

Голова, насупившись, пильно поглянув в очі Мельнику.

– Ні, звичайно, – знову знітився полковник під важким начальственным поглядом. – Просто дивно це. Чому це ФСБ вирішило поділитися з нами інформацією про скарб? Зазвичай вони так не роблять, – відповів полковник Мельник, а подумки згадав, з якою зверхністю поводитися росіяни під час спільних операцій, в яких йому свого часу довелося брати участь. Він пересмикнув плечима згадавши їх поплескування по плечу, ніби жартівливі анекдоти про хохлів і про хохляцький наркотик сало. Але вголос нічого цього, звісно, говорити не став.

– А чево ім ат нас скривать? – трохи розслабився Голова СБУ. – Клад, еслі он ещю не найден, то, как ти і сказал, находітся в Расії. Нас папрасілі всево лішь паіскаць інфармацію. Найдьом – харашо, не найдьом – ну, на нет і суда нет. Ти ета, найді паренька пасметлівєс, каторий в історії рубіт палучше тебя і язик за зубамі держать умеєт. Пусть в архівах парищєт. Может, што і завалялась. Чем чьорт не шутіт.

– Та де ж я вам тут знавця історії знайду, – не витримав полковник Мельник. – Я очолюю Головний департамент контррозвідвального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки, а не з пошуку скарбів і розгадування історичних загадок.

– Правільна, ти еканомікай занімаєшься. А што еканоміка, што клад – ета деньгі, – відповів Голова. – Твайо направленіє. Кароче, я нашім масковскім калєгам абєщал памочь. А раз абєщал – то памагу. Паєтому работай, іщі сатрудніка, перешерсті все архіви. Вапрси есть?

– Допуск потрібен буде в архіви, – відповів полковник.

– Допуск сделаєм, – кивнув Голова. – Што ещю?

– Ніби все.

– Ну тагда іді, работай. Хатя нет, не всео.

Голова хитро посміхнувся.

- Ми же названі аперачі не придумали.
- Назву? – вчоргове здивувався Мельник.
- Ну да. Названіє. Как же без названія? У тебе єсть варіанти?
- Нема, – витиснув із себе полковник.

Жартів Голови з нього за цей вечір уже було досить.

- Ну тагда будет мой варіант. Аперачія «И».
- Чому «И»?
- А штоб нікто не дагадався, – задоволено зареготав Голова СБУ намагаючись скопіювати голос Балбеса, персонажа Нікуліна із однойменного фільму.

– Це плагіат, – ляпнув Мельник.

– Што? В етам кабінете я решаю, што плагіат, а што нет. Понял?

– Зрозумів, – відповів полковник, хоча насправді йому мало що було зрозуміло.

– Ну еслі зразумел, – із диким акцентом спробував вимовити українське слово Голова, – тагда іді випалняй.

30 листопада 2013 року

У ніч проти 30 листопада о 4 годині ранку Майдан Незалежності оточили 300 озброєних спецзасобами бійців спецпідрозділу МВС «Беркут» і надмірним застосуванням сили витіснили людей з Майдану: людей били кийками та ногами. У цей час на Майдані перебувало близько 100 мітингувальників. Внаслідок розгону було травмовано 84 протестувальників, у тому числі 17 студентів. Частина протестантів знайшла притулок у Михайлівському Золотоверхому монастирі. Приводом для розгону стало встановлення Новорічної ялинки.

30 листопада 2013 року. 8 год. 23 хв.

Київ. Центральне управління Служби безпеки України.

Полковник Мельник Степан Геннадійович розвернув крісло до вікна і закурив. Із вікна його робочого кабінету відкривався непоганий вигляд, але ні стрункі зелені ялинки, ні зграйки пустотливих горобців його сьогодні не радували.

Похмуре небо, зтягнуте темними, майже чорними важкими хмарами відповідало його похмурому настрою. Полковник втягнув гіркий дим цигарки Пел-Мелл, видихнув його через ніздрі і зробив нову зтяжку. Усю ніч він прокручував у голові вчорашню розмову з Головою служби безпеки, і ситуація, в якій він опинився, не подобалася йому все більше й більше. Неприємна історія. Дуже неприємна. Досвідчений спецслужбист, він спинним мозком навчився відчувати небезпеку. От і зараз полковник відчув, як уздовж хребта прокотився неприємний морозець, ніби щойно хтось за комір сипонув йому жменю снігу. Полковника зморозило, він пересмикнув плечима, зробив чергову зтяжку і продовжив розмірковувати.

Дивно це все. Кубанська Народна Республіка. Скарб...

Повернувшись учора ввечері додому, Степан Геннадійович відразу ж заліз до Інтернету і з величезним здивуванням, у першу ж хвилину пошуку, знайшов декілька статей про нього. Схоже, скарб дійсно існував. Принаймі легенда про нього жила своїм життям на просторах всесвітньої мережі, продукувала різноманітні версії, статті, гіпотези і змушувала своїх апологетів влаштовувати палкі дискусії на спеціалізованих форумах. Але навіть якщо скарб реальний, невже це означає, що керівництво ФСБ справді вирішило податися у скарбошукачі? Щось не віриться. Ні, звісно п'ять мільярдів доларів сума серйозна, але у ФСБ досить можливостей заробити гроші, не порпаючись у землі. Вони контролюють у Росії буквально все. На кожному вартому уваги підприємстві є куратор від ФСБ. Навіть у Газпромі. Отримати ліцензію на видобуток надр без погодження з конторськими неможливо. Якщо підприємець хоче спокійно працювати – він платить конторі. А це ж лише «податки» з легального бізнесу. А ще є контрабанда наркотиків, зброї, проституція... А тут якийсь скарб... Дивно все це, дуже дивно... Полковника не полишало відчуття пастки, він голову ладен був дати на відсіч, що вчора його втягнули до якоїсь дуже заплутаної комбінації, на які були такі охочі спецслужби росіян. А весь життєвий досвід йому підказував, що від таких операцій потрібно триматися якнайдалі.

Прочитавши пару статей про скарб, полковник вирішив, що на сьогодні ребусів з нього достатньо, вимкнув комп'ютер і ліг спати. Він гадав, що прийдешній ранок його вже нічим не здивує, і, відпочивши, він з новими силами, візьметься за вирішення проблеми, яку поставив перед ним Голова служби безпеки. Як же він помилявся!

Зайшовши ранком у будівлю Центрального управління Служби безпеки, він відразу ж помітив, що в приміщенні панує якийсь неспокій. Але розпитувати не став. Не вистачало ще показати, що начальник управління не володіє інформацією. Ні! Він усе з'ясує сам! Про свою репутацію полковник Мельник завжди турбувався. Зайшовши до свого кабінету, він увімкнув комп'ютер, підключив Інтернет, відкрив браузер і, прокрутивши стрічку новин, застиг у кріслі. Зрозуміло, чому працівники так знервовано переглядалися і бігали по коридору. Розгін студентів на Майдані Незалежності. Беркутня озвірило об'їлася, чи що?!!! Такого звірства він давно не бачив! Нафіга?!!! Це ж діти! Та вони самі б розбіглися через декілька днів! Максимум через тиждень! Мороз, навчання... А тепер новий Майдан! Дебіли!!!

Ці невеселі роздуми перервав його заступник, майор Охріменко, який швидкою ходою увірвався до кабінету, тримаючи в зубах цигарку і роздратовано чиркаючи запальничкою. Мельник і Охріменко перебували в доволі дружніх стосунках, і обоє були затягнутими курцями. Полковник дозволяв палити у своєму кабінеті, а майор цим із задоволенням користувався. Чиркнувши ще двічі і, мабуть, зрозумівши марність своїх спроб, Охріменко звернувся до полковника:

– Товаришу полковнику, дайте вогню. Бачите, запальничка здохла. Уявляєте, з Туреччини привіз, віддав за неї п'ятдесят баксів, а вона й місяця не пропрацювала, – говорив він, одночасно тримаючи на відкритій долоні запальничку, ніби пропонуючи полковнику пересвідчитись у тому, що запальничка справді несправна.

Полковник Мельник мовчки простягнув йому свою простеньку, одноразову запальничку. Він ніколи не купував дорогих, так званих «статусних» речей. Охріменко нарешті підкурив цигарку, смачно затягнувся і сказав, повертаючи запальничку:

– Дякую, товаришу полковнику. Потрібно й собі придбати таку запальничку. Коштує десять гривень, а працює краще, ніж моя за п'ятдесят баксів.

– Ні, ти знову придбаєш за п'ятдесят баксів. А може, й за сто, – невдоволено протягнув полковник. – Ти ж піжон.

– Начальству видніше, – відразу ж погодився Охріменко. – Сталося щось? – запитав він, оцінивши похмурий настрій полковника.

– Сталося... Ти що, новини не дивився? – доволі різко відповів полковник. Розумієш, чим це може закінчитися? Погони полетять!

– А до чого тут ми? – спокійно, не звертаючи уваги на похмурий настій керівника, відповів Охріменко. – Це емведешний косяк. Хай менти тепер голову чухають і відповідають за своїх скажених беркутів. Навіть за умови найгіршого розвитку подій голови полетять у них. Міністра знімуть, погони з ментівських генералів зірвуть. А ми там не замазані. Ми просто спостерігатимемо. І вершки знімемо.

– Можливо, ти й правий... Але це ще не все, – після паузи похмуро відповів полковник Мельник. – Завдання вчора отримав від Голови. Таємне. І для його виконання потрібен співробітник, який розуміється на історії. У мене що тут, гурток любителів історії?! – рявкнув він, бахнувши кулаком по столу. – Де я їм історика знайду? – уже тихіше завершив він.

– Потрібен саме співробітник? Консультант зі сторони – не варіант?

– Розмовляв би я тут з тобою, якби можна було обмежитися запрошенням консультанта, – роздратовано відповів полковник і знову закурив.

У кабінеті уже було сизо від диму.

– А пам'ятаєте, товаришу полковнику, – в черговий раз пихнувши цигаркою, почав углолос згадувати майор, – при Ющенку з інституту національної пам'яті до нас в архів прислали декількох істориків. Вони про голодомор дослідження проводити. Згадали?

– Так, згадав, – зацікавився Мельник. – То вони ще працюють? І головне, вони наші співробітники? Їх до штату зарахували, чи просто допуск дали?

– До штату їх зарахували, лейтенантські погони дали. І один досі точно працює. Я з директором архіву минулого тижня на дні народження зустрівся. От він і розповів про одного з них. Той серйозно проштрафитися примудрився.

– Що він утнув?

– Документи якісь хотів винести. Мовляв, дома попрацювати. Уявляєте? Документи із грифом «Цілком таємно» цей ботан хотів додому принести! То йому догану вліпили.

Охріменко зневажливо розсміявся.

– Хм, – полковник замислився. – Це погано, що начальник архіву не навчив своїх підлеглих дисципліні. Доведеться мені цим зайнятися. Гадаю, варто взяти хлопчину на перевиховання. Як гадаєш?

– Гарна ідея, товаришу полковнику, – підіграв йому майор.

- От і я так думаю, – настрій полковника помітно поліпшився.
 - Ти от що, з'ясує мені все про цього поїдача архівного пилу.
- А з директором архіву про його оренду я сам домовлюся.

30 листопада 2013 року. 18 год. 17 хв.

Київ. Центральне управління Служби безпеки України.

Голова Служби безпеки України знічев'я гортав особову справу молодшого лейтенанта Олесь Григоровича Нерослика, не особливо вчитуючись у текст. Йому було важко читати українською, тому, на-решті дійшовши до останньої сторінки, він закрив теку і звернувся до полковника Мельника:

– Ти ведь уже читал ета дела. Расскажи мне аб етам парне. Паче-му ти вибрал іменна єво?

– Ви наказали знайти офіцера, який розуміється на істо-рії. Молодший лейтенант Нерослик Олесь Григорович закінчив Львівський національний університет імені Івана Франка за спе-ціальностями історія та археологія і архівознавство. З 31 липня 2006 року працював в Українському інституті національної пам'я-ті. 11 липня 2007 року, з метою дослідження Голодомору в Україні 1932–1933 років, на виконання указу Президента Ющенка «Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932–1933 років в Україні» делегований до Галузевого державного архіву Служ-би безпеки на посаду архіваріуса. У 2009 році захистив канди-датську дисертацію на тему «Висвітлення Голодомору в Україні 1932–1933 років журналістами країн Західної Європи, США та Канади»...

– Алеся – это же женское имя? – не дослухав Мельника Голова Служби безпеки.

– Олесь, – терпляче пояснив полковник. – Є таке чоловіче ім'я в Україні. Не дуже часто зустрічається, здебільшого у західних об-ластях, але є.

– Я знаю женское имя Алеся, – не здавався Голова. – Беларус-ское. Даже песня такая есть: «Алеся, Алеся, Алеся, астанься са мною Алеся», – скрипучим неприємним голом заспівав він, намагаючись потягнути останній склад, але йому це не вдалося і він замовк.

Запанувала тиша.

– Ладна, Алєся, так Алєся, – невдоволено протягнув Голова, не дочекавшись від полковника продовження. – Молада виглядіт. Скілька єму лєт?

– Двадцять дев’ять.

– Двадцять дев’ять? – здивовано протягнув Голова. – А пачему он тагда да сіх пор младшой?

– Він в армії не служив. Мав лише военну кафедру після інституту. От тому, коли його зарахували у штат, йому й дали погони молодшого лейтенанта.

– Не служил значіт... Сємья, діті?

– Батьки померли. Одружений не був. Дівчини зараз немає. Дітей теж. Взагалі він доволі замкнутий. Коло спілкування обмежене. Друзів майже немає. Спілкується виключно з колегами по роботі. Це все, що я поки зміг про нього дізнатися.

– Замкнут гаваріш? Ну, што замкнут ета, может, і харашо... Ти с нїм уже гаваріл? Ввьол в курс дела?

– Ні, товаришу генерал, – дипломатично схилив голову Мельник. – Чекаю вашого схвалення.

– Ладно, работай са сваїм Алєсем. Ти нашол, тебе і атвечать за результат, – прийняв управлінське рішення Голова Служби безпеки. – Жду даклада.

1 грудня 2013 року

На Майдан Незалежності і вулиці Києва вийшли, за різними оцінками, від 500 тисяч до 1 мільйона протестувальників.

Відбулася спроба штурму Адміністрації Президента.

У Києві члени опозиції створили координаційний центр Євромайдану – Штаб національного спротиву, який розмістився в Будинку профспілок України.

1 грудня 2013 року. 8 год. 03 хв.

Київ. Галузевий державний архів Служби безпеки України.

Похмурий морозний ранок першого дня зими 2013 року для молодшого лейтенанта Олєся Григоровича Нєрослика не віщував нічого незвичайного. Він, як завжди, за п’ять хвилин до восьмої, причинивши високі дерев’яні двері, увійшов до будівлі Галузево-

го державного архіву Служби безпеки України, показав черговому перепустку, привітався, і нарешті опинився у своєму невеличкому, затишному кабінеті. Зняв пальто і, струсивши з нього сніг, повісив до шафи. Пересвідчився, що в чайнику є вода, вставив штекер у розетку, натиснувши на кнопку, увімкнув його і присів на стілець, чекаючи, доки закипить вода.

Ще рік тому в цьому кабінеті їх працювало четверо. Четверо молодих ентузіастів, які прийшли до архіву з метою розповісти людям справжню історію України без прикрас. Не просто відкрити моторошні сторінки історії України, які раніше були поховані в цьому та інших архівах міністерств і відомств, а розкрити причини, чому Голодомор та інші злочини проти українського народу взагалі стали можливими. А можливими вони стали не лише через підступність і жорстокість ворогів, а й через колаборанство, зраду та недолугість вищого військово-політичного керівництва країни, що волею долі опинилися у визначальні періоди історії України на чолі держави. Це стосувалося навіть тих діячів, зображення яких українці кожного дня мають змогу бачити на лицьовій стороні української національної валюти – гривні. Олесь не втомлювався дивуватися, керуючись якими критеріями, керівництво Національного банку відбирало кандидатів, портрети яких зараз прикрашають банкноти. Чим ґрунтовніше Олесь вивчав історію, тим більше таких питань виникало у нього, а робота в архіві схожих питань тільки додала.

Спочатку молоді люди жваво взялися за роботу. У кожного був свій напрям, своя улюблена тема, але в обідню перерву, п'ючи чай, каву і жуючи бутерброди, вони влаштовували палкі дискусії, висловлювали гіпотези, хвалилися своїми знахідками і сперечалися, які з цих знахідок потребують негайної публікації, а що може зачекати. Цей період свого життя Олесь згадував як найбільш плідний у професійному плані. Нарешті він мав змогу займатися улюбленою справою, і отримував не тільки задоволення від своєї роботи, а й конвертував її у конкретні результати. Він опублікував декілька наукових праць, і навіть захистив дисертацію.

А от політикою вони не цікавилися взагалі. Вважали, що політика це бруд, брехня і корупція. Але класик був правий: якщо ти не цікавишся політикою – політика неодмінно зацікавиться тобою.

Ідилія тривала до виборів 2010 року. А потім усе змінилося. Після перемоги Януковича політика держави зазнала значних змін.

Як зовнішня, так і внутрішня. Нова влада взяла курс на зближення з Росією. Висвітлення тем російської окупації, визвольної боротьби українського народу під час Другої світової війни, голодомор та інші були визнані (звісно не гласно) небажаними і шкідливими, такими, що можуть зашкодити зближенню України і Російської Федерації.

Зміни торкнулися і їхнього невеличкого колективу. Ні, їх не звільнили. Просто спочатку змінилося керівництво інституту національної пам'яті, газети і журнали перестали друкувати їхні наукові праці, наукові колеги відхиляли теми дисертацій... Їм постійно натякали, що їхня діяльність уже нікому не потрібна. Але друзі не зважали на ці сигнали, вважаючи їх дрібними неприємностями. Головне, вони мали змогу працювати. І вони продовжували працювати, доки новий директор архіву своїм раптовим рішенням не закрит для них доступ до фондів, які цікавили їх найбільше. Після цього троє його товаришів звільнилися. Олесь залишився сам. Він не звільнився лише тому, що хотів закінчити власні дослідження про долю командування УПА-Північ². Але нове керівництво архіву м'яко, ненав'язливо натякало, що Олесю теж варто замислитися над пошуком нового місця роботи. Йому постійно відмовляли в доступі до документів, заважали продовжувати уже розпочаті дослідження, а на минулому тижні взагалі ні за що впаяли догану. Схоже, керівництву набридло панькатися з упертим ботаном, як його позаочі називали співробітники архіву між собою, і вирішило звільнити за статтею. Скоро вліплять ще одну догану, і на вихід... Невеселі думки Олеся перервало булькання води в чайнику. Він підвівся, вкинув до чашки пакетик чаю, насипав цукру, залив окропом, сів за стіл і почав повільно розмішувати ложечкою цукор у чашці.

Але поганим настроїв в Олеся був не тільки через проблеми з роботою. Останнім часом йому постійно снилися страшні сни. Сни про війну. Можна було, звісно, це пояснити його роботою. Врешті-решт він перечитав купу архівних документів про громадянську війну в Україні, Другу світову, УПА... Але снілася йому якась інша війна. Із сучасною зброєю, сучасними літаками й танками. І головне, у цій війні брав участь він сам. Зранку Олесь не пам'ятав, з ким і за кого воював, стріляв він чи стріляли в нього, єдине, що залишалося у його пам'яті після пробудження, це паралізуючий, тваринний жах. Саме через ці нічні жахіття Олеся не полишало погане передчуття. Він був упевнений, що насувається